

foto Simon de Winter, Natuurmonumenten

Grasrabatten

Spelend met onze nieuwe drone op een Fries boeren erf werden we onverwachts getroffen door het hier getoonde beeld. Het leek wel of deze zogenaamde AID (Artificieel Intelligente Dar) precies wist wat zij eigenlijk wilden zien. Is dit nou natuur, of is dit met zijn rechte ontwaterende banen landschap gewoon landbouw?

Zoals bij veel droge beheerders inmiddels is doorgedrongen, willen onze collega's van het water niets liever dan terug naar de natuur. Daarmee doelen zij op de waterstanden en het grondgebruik van pakweg 150 jaar geleden, toen water en bodem het grondgebruik nog bepaalden. Gedurende die 150 jaar hebben hun voorgangers vele decennia de vooruitgang gepredikt door kunstmest, waterpeilbeheersing en bodembewerking, doch dat is nu dus passé. In het licht van klimaatverandering, biodiversiteitscrisis en stikstofovermaat gaan we deze veranderingen nu terugdraaien waar het kan. Dus we slechten rabatten in het bestaande bos, dat we vervolgens bij de nieuwe waterstanden vervangen door moeraswoud. Dus we maken vochtige en natte graslanden of heidevelden waar die ooit floreerden, ervan uitgaand dat de burens zich wel aan deze veranderingen aanpassen. Flevoland houden we nog even zoals het is, dorpen en steden blijven droog tot de zeespiegelstijging op niveau is en boeren moeten kunnen blijven boeren.

Op de foto ziet u een nat veenweidegebied met een nieuwe rabatachtige ontwateringsstructuur. Past dit dan nog wél bij de missie tot water- en bodemvolgend grondgebruik!?

- Neen! Absoluut niet. Dit weidegebied moet zo snel mogelijk verder vernat worden, zodat moerasvegetatie en veenvorming weer echt de lead kunnen nemen.
- Neen! Niet, omdat door deze ontwatering het regenwater bij piekbuien te snel afgevoerd wordt en de dorpen rond dit gebied dan extra wateroverlast zullen ervaren.
- Nou, ieder nadeel hept se voordeel. Door dit weidegebied iets te ontwateren kunnen de koeien na het broedseizoen het gras weer kortvreten. Dat helpt weidevogels en houdt de kosten beperkt.
- Jawel! Dit is noodzakelijk beheer. Als de greppels er niet waren, zou de bovengrond bij de huidige depositie van van alles zeer snel vermesten als het (zure) regenwater niet tijdig kan afspoelen.
- Absoluut! Dit is de manier om groene verwoestijning tegen te gaan en een gradiëntrijk extensief gebruikt agrarisch landschap te herstellen waar vogels, bloemen en insecten in kunnen gedijen.

Praktij kraadsel door Erwin Al en Ido Borkent, met dank aan Edwin Raap voor de foto en het idee.

Antwoord: Veenvorming, verkaveling en moerasvegetatie vormen de basis van dit landschap en zijn hier geen motief voor meer vernatting. Ook dragen hogere waterstanden niet bij aan het verminderen van het effect op piekbelastingen. De rol van begrazing is ook geen motief, hoewel het wel zou kunnen meespelen bij het beheer. En de ophoping van stikstof wordt wel iets minder dankzij de greppels, doch onvoldoende om als zodanig een oplossing te bieden. Diepe ontwatering van de graslanden, vooral in het veenweidegebied, is gewoon een groot probleem. De CO₂-uitstoot door oxidatie van het veen is fors. Bedenk daarbij dat de reguliere brede vlakke percelen de negatieve impact versterken van de steeds vaker voorkomende zeer natte en dito droge perioden. In de provincie Fryslân is het cultuurhistorisch karakteristieke greppelland in ere hersteld om de biodiversiteit te verbeteren en de bodemdaling en CO₂-uitstoot te reduceren. Onderzoek van ecologisch onderzoeksbureau Altenburg & Wymenga en de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) toont aan dat oud greppelland meer bodemleven, kruiden- en bloemrijke vegetaties, insecten en weidevogels heeft dan het reguliere productieve grasland. De ondiepe greppels en de ertussen liggende iets hogere rillen dragen door opbolling van het grondwater onder het maaiveld bij aan een hogere grondwaterstand. De veenoxidatie en daarmee de bodemdaling en de CO₂-uitstoot vermindert hierdoor met wel zo'n 18 ton CO₂ per hectare per jaar. Bovendien verbeteren greppels de aan- en afvoer en opvang van water. Dat is gunstig met het oog op weersextremen door klimaatverandering. En doordat oud greppelland extensiever agrarisch gebruik vraagt, draagt het indirect bij aan vermindering van de stikstofuitstoot. Kortom, antwoord e. is het juiste antwoord. Een veelzijdige oplossing voor het veenweidegebied. Is hiermee nou sprake van 'hydrologisch herstel', zoals sommigen graag stellen. Eigenlijk niet, het is een aan de moderne omstandigheden aangepaste inrichting en beheer. 'Herstel' zou immers leiden tot waterstanden die ruim boven het ingeklonken maaiveld zouden staan. Hiermee is aan water- en bodemvolgend grondgebruik dus feitelijk de grens gesteld.